

آشنایی با روش‌شناسی کیو و کاربردهای آن

نویسنده گان :

دکتر سلیمان هادی

دکتر علیمراد موسی‌پور

سرشناسه	: محبی، سلیمان ۱۳۴۰
عنوان و نام پدیدآور	: آشنایی با روش‌شناسی کیو و کاربردهای آن / نویسندگان سلیمان محبی، علیمیراد موسی‌پور
مشخصات نشر	: جامعه پژوهان برنا
مشخصات ظاهری	: ۲۲۱
شابک	: 978-622-99449-2-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه ۱۰۶
موضوع	: علوم اجتماعی - روش‌های آماری
سبوع	: Social sciences- Statistical methods
شناسه افزوده	: موسی‌پور، علیمیراد ۱۳۵۰
بند، سطره	: HA ۲۹/۵
رده بندی دیویی	: ۳۰۰/۷۲۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۹۰۳۰۲

آشنایی با روش‌شناسی کیو و کاربردهای آن

نویسندگان: سلیمان محبی، علیمیراد موسی‌پور

ناشر: جامعه پژوهان برنا

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۸

طراح جلد: محمد ارزاقی

تیراژ: ۲۰۰۰

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

نشانی: تهران - خیابان انقلاب - پاساژ فروزنده طبقه اول - شماره ۴۲۴ - تلفن: ۶۶۹۶۱۷۳۰

فهرست

۱۳	مقدمه
۱۷	فصل اول: چشم‌انداز روش‌شناسی کیو
۱۷	ریشه‌های نظری روش‌شناسی کیو
۱۸	هدف روش کیو
۲۳	نظریه‌ی عاملی و روش‌شناسی کیو
۲۶	طیف در روش تحقیق
۲۹	طیف لیکرت
۳۵	آشنایی با انواع تحقیق
۳۵	روش‌های تحقیق کیفی
۳۶	روش‌های کمی
۳۸	ویژگی‌های روش کیو
۴۲	تفاوت روش کیو Q با روش آر R
۴۳	تفاوت روش کیو با روش‌های کمی
۴۴	تفاوت روش کیو با روش مقیاس‌سازی

۴۷	نقاط قوت و ضعف روش کیو.....
۴۷	فنون مورد استفاده‌ی در روش کیو.....
۴۹	اهداف، کارکردها و کاربردهای روش‌شناسی کیو.....
۵۱	فصل دوم: اجرای روش کیو.....
۵۳	گام‌های مهم انجام روش کیو.....
۵۵	اشکالات روش‌شناسی کیو.....
۵۷	روایی و پایایی در روش‌شناسی کیو.....
۵۹	چگونگی کار با روش کیو.....
۶۲	انتخاب نمونه‌ی صرف از فصل، گفتمان.....
۶۳	نمونه‌ی کیوی با ساختار.....
۶۳	الگوی قیاسی.....
۶۴	الگوی استقرایی.....
۶۴	مزایای نمونه‌گیری با ساختار.....
۶۴	نمونه‌ی کیوی بی‌ساختار.....
۶۵	معیارهای تعیین تعداد عبارات.....
۶۶	آماده‌سازی نمونه برای مرتب‌سازی.....
۶۸	انتخاب مشارکت‌کنندگان.....
۷۱	مرتب‌سازی کیو.....
۷۲	دستور توزیع گویه‌ها.....
۷۳	نمودار کیو.....
۷۵	چگونگی توزیع کارت‌ها.....

۷۸.....	دستورالعمل مرتب سازی
۷۸.....	انتخاب متغیرهای مناسب
۷۹.....	حجم نمونه
۷۹.....	مدل های عاملی
۸۰.....	روش استخراج عامل ها
۸۰.....	بیاره ای استخراج تعداد عامل ها
۸۱.....	بیاره های مهم بودن یک عامل
۸۳.....	ایجاد مجموعه: داده ها
۸۵.....	جدول ثبت ترتیب بار
۸۷.....	فصل سوم: تحلیل تدریجی داده ها
۸۷.....	مقدمه
۸۸.....	عامل
۸۹.....	مبانی تحلیل عاملی
۹۱.....	تاریخچه ی تحلیل عاملی
۹۱.....	اهداف و کاربردهای تحلیل عاملی
۹۲.....	تصمیم گیری برای تحلیل عاملی
۹۲.....	مفاهیم کلیدی در تحلیل عاملی
۹۱.....	ماتریس همبستگی
۹۵.....	تحلیل عاملی تاییدی و اکتشافی
۹۷.....	مراحل اجرای تحلیل عاملی
۹۷.....	تهیه ماتریس همبستگی

۹۸.....	استخراج عامل‌ها
۱۰۰.....	چرخش عامل‌ها
۱۰۱.....	تفسیر عامل‌ها
۱۰۲.....	نرم افزار لیزرل
۱۰۳.....	تحلیل عاملی نوع Q و R
۱۰۳.....	امتیازهای عاملی و آرایه‌های عاملی
۱۰۵.....	نکاتی در تفسیر عامل‌ها
۱۰۶.....	چگونگی ارزیابی پژوهش
۱۰۶.....	آماده‌سازی طرح پژوهش کیو

فصل چهارم: چند روش‌های پژوهشی انجام شده با استفاده از روش

۱۰۹.....	کیو
۱۰۹.....	کارکردهای روش کیو
۱۱۰.....	مقدمه، هدف و روش پژوهش
۱۱۲.....	پرسش‌های پژوهش
۱۱۲.....	مراحل انجام فرآیند
۱۱۴.....	ت) انجام همبستگی تحلیل عاملی و تفسیر عامل‌ها
۱۱۶.....	ث) تفسیر گروه‌های شناسایی شده
۱۱۶.....	ب) شناسایی الگوهای ذهنی اساتید الکترونیکی دانشگاه تهران در نقش یاد
۱۱۷.....	دهنده
۱۱۷.....	مقدمه و هدف
۱۱۹.....	روش پژوهش و مراحل انجام

۱۱۹.....	مراحل انجام پژوهش
۱۱۹.....	آ) گردآوری تالار گفتمان
۱۲۰.....	ب) انتخاب نمونه‌ی معرف تالار گفتمان
۱۲۰.....	پ) انتخاب مشارکت‌کنندگان
۱۲۰.....	ت) مرتب‌سازی کیو
۱۲۰.....	ث) تحلیل نتایج
۱۲۳.....	نتیجه‌های پژوهش
۱۲۵.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۱۲۶.....	ب) معیارهای گزینش اخبار خارجی در صدا و سیما، مقایسه‌ی وضع موجود با مطلوب
۱۲۶.....	هدف
۱۲۶.....	تعاریف عملیاتی تحقیق
۱۳۰.....	جامعه آماری و متغیرهای تحقیق
۱۳۲.....	مراحل تحقیق
۱۳۵.....	نتایج تحقیق
۱۳۶.....	ت) شناسایی و دسته‌بندی چالش‌ها و موانع تجاری سازی دانش
۱۳۶.....	مقدمه و ضرورت پژوهش
۱۳۸.....	روش پژوهش
۱۴۱.....	یافته‌های تحقیق
۱۵۲.....	نتیجه‌گیری
۱۵۲.....	ث) ارتقای ظرفیت خط مشی گذاری کشور؛ گونه‌شناسی نقش کانون‌های تفکر

۱۵۲.....	مقدمه، معرفی و اهمیت پژوهش
۱۵۷.....	گام‌های اجرایی پژوهش
۱۵۹.....	تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۶۰.....	یافته‌های پژوهش
۱۶۰.....	آ) بخش عمومی
۱۶۱.....	عامل اول: خط مشی‌سازان
۱۶۲.....	عامل دوم: نه‌سیه‌گران بی‌نقش
۱۶۳.....	عامل سوم: مسئولان کاران
۱۶۳.....	عامل چهارم: حمایتگر
۱۶۴.....	عامل پنجم: منتقدان قانع‌نظر
۱۶۵.....	عامل ششم: منفی‌گرایان
۱۶۵.....	عامل هفتم: کانون‌های مسئول
۱۶۶.....	عامل هشتم: نقش آفرینان ناهماهنگ
۱۶۷.....	عامل نهم: نقادان سیاست
۱۶۸.....	عامل دهم: جانب‌داران ناکارآمد
۱۶۸.....	عامل یازدهم: مسئولیت‌پذیران
۱۶۸.....	عامل دوازدهم: کارآمدان بانفوذ
۱۶۹.....	ب) بخش خصوصی
۱۷۰.....	عامل اول: تقویت‌گران مثبت
۱۷۰.....	عامل دوم: ظرفیت‌های ناشناخته
۱۷۱.....	نتیجه‌گیری
۱۷۳.....	ج) شناسایی موانع رفتاری کارآفرینی سازمانی در سازمان هواپیمایی

۱۷۹	ضمیمه‌ی ۱: هوش، نظریه‌ی روان‌سنجی و دیدگاه‌های عاملی.....
۱۷۹	تاریخچه مطالعات مربوط به هوش.....
۱۸۰	تحلیل عوامل.....
۱۸۷	ضمیمه‌ی ۲: ضریب آلفای کرونباخ.....
۱۸۷	معرفی ضریب آلفای کرونباخ.....
۱۸۹	تای تایی.....
۱۹۰	محاسبه‌ی آلفای کرونباخ با SPSS.....
۱۹۱	ضمیمه‌ی ۳: تحلیل واریانس فیشر.....
۱۹۵	ضمیمه‌ی ۴: روش انجام تحلیل محتوا در SPSS.....
۱۹۵	مرحله‌ی اول.....
۱۹۶	مرحله‌ی دوم.....
۱۹۶	مرحله‌ی سوم.....
۱۹۷	مرحله‌ی چهارم.....
۱۹۹	ضمیمه‌ی ۵: تحلیل مؤلفه‌های اصلی.....
۲۰۰	محاسبه مؤلفه‌های اصلی با ماتریس کواریانس.....
۲۰۱	محاسبه میانگین تجربی و نرمال سازی داده‌ها.....
۲۰۱	محاسبه مقادیر ویژه ماتریس کواریانس و بازچینی بردارهای ویژه.....
۲۰۱	تحلیل مقادیر ویژه ماتریس کواریانس.....
۲۰۲	انتقال داده به فضای جدید.....
۲۰۳	ضمیمه‌ی ۶: رگرسیون و ضریب همبستگی.....
۲۱۰	بالانوشته‌ها.....
۲۱۵	منابع.....

یکی از روش‌های ترکیبی تحقیق که در بین دانشجویان و محققان ایرانی که تر می‌تواند توجه و استفاده قرار گرفته است روش‌شناسی کیو^۱ است. بنابراین به منظر فلسفیان بیشتر با روند کار با این روش و معرفی قابلیت‌ها آن در امر تحقیق در این شاخه تا یک کتاب آموزشی در این زمینه تألیف و به علاقمندان این روش تقدیم نمایم.

روش کیو یکی از روش‌های ترکیبی پژوهش است که محققان از طریق آن می‌توانند از دنیای ذهنی و منحصر به فرد افراد پرده‌برداری نمایند و دنیای ذهنی افراد مورد مطالعه را به تصریح کنند. این قابلیت تا حدودی از تیررس روش‌های عینیت‌گرای اثباتی خارج است. علاوه بر این، روش کیو این امکان را به محقق می‌دهد تا ذهنیت افراد مورد مطالعه را فارغ از محدودیت‌های هنجاری و مداخله‌ای مقیاس‌های عینی و روان‌ساز از اثرات جانبی ابزار سنجش و مشاهده‌گر، شناسایی نماید.

محققان با استفاده از روش‌شناسی کیو، می‌توانند اطلاعات مورد نیاز خود را از مسئولان و نخبگان جامعه بدست آورند، به بیانی دیگر محقق با بهره‌گیری از روش کیو می‌تواند عامل‌های شناسایی شده در فرایند تحقیق، را معنا و تفسیر نماید و از طریق شناسایی ذهنیت افراد مورد مطالعه،

اطلاعات مبهم و پنهانی که در ورای اطلاعات آشکار نهفته است را کشف نماید. با بهره‌گیری از تکنیک روش‌شناسی کیو، پژوهشگر قادر است تا ادراکات و عقاید مشارکت‌کنندگان را شناسایی و طبقه‌بندی کند، و آنان را بر اساس ادراکات شان دسته‌بندی نماید. در واقع هدف اساسی این روش شناسی، آن است که به جای تعیین فروانی افرادی که دارای تفکر خاصی هستند، الگوهای مختلف تفکر را آشکار نمایند و این ویژگی سبب می‌شود تا روش‌شناسی کیو به روش‌های تحقیق کیفی نزدیک باشد و از آنجا که روش‌شناسی کیو از روش‌های تحلیل عاملی^۲ برای دسته‌بندی افراد کمک می‌گیرد پس از مدتی نیز برخوردار است. در واقع می‌توان گفت روش کیو، پیوند بین روشهای کیفی و کمی است. روش‌شناسی کیو از نظر شیوهی گردآوری داده‌ها و هم از نظر شیوهی تحلیل داده‌ها، به شکلی از روش‌های مرسوم در تحقیقات کیفی و کمی متفاوت است. تفاوت اصلی آن با سایر روش‌های تحلیل مرسوم در علوم انسانی و اجتماعی در این است که روش‌شناسی کیو بجای متغیرها، افراد را تحلیل می‌کند و به نوعی سنخ‌شناسی دست می‌یابد.

روش‌شناسی کیو نامی کلی است که ویلیام استفنسون^۳ در سال ۱۹۳۰ برای مشخص کردن مجموعه‌ای از اندیشه‌های فلسفی، روان‌شناختی، آماری و روان‌سنجی که به تحقیق درباره‌ی فرد معطوف است بکار برد [۱]. او به منظور پاسخ‌گویی به این پرسش که چه چیزهایی اشخاص را منحصر به فرد می‌سازد دست به این ابداع زد و به جای شناخت امور مشترکی که بیشتر اشخاص دارا هستند به دنبال درک فردیت آن‌ها بود [۲]. استفنسون قصد داشت با پرده‌برداری از دنیای ذهنی منحصر به فرد افراد،

آن دنیا را به تصویر بکشاند. به عقیده‌ی وی ذهنیت افراد نامحدود بوده و مفاهیم متنوعی از حوزه‌ی زیبایی‌شناختی، موسیقی، تجربیات فردی و جمعی، نگرش نسبت به گروه‌های سیاسی و مواردی از این دست را در بر می‌گیرد، و شناخت دقیق این مفاهیم از تیررس روش‌های عینیت‌گرا که ریشه در پارادایم اثبات‌گرایی^۵ دارند و بر رویکرد کمی متمرکز هستند، خارج است؛ پس روش کیو برای پاسخ‌گویی به چنین پرسش‌هایی که ریشه در ذهنیت افراد دارند، مناسب و کاربردی است.

روش کیو از نقطه‌نظرات ذهنی افراد برای ساخت گونه‌شناسی دیدگاه‌های متفاوت استفاده می‌نماید. روش‌شناسان کیو، با برگزیدن سازه‌گرایی معرفت‌شناسانه^۶ عقیده دارند که انسان‌ها براساس تصاویری که از واقعیت در ذهن خود ریند عمل می‌کنند نه براساس خود واقعیت. روش‌شناسان کیو، رویکردی را پیش می‌گیرند که به رویکرد شناختی نزدیک است؛ رویکردی که معتقد است رفتارها باید از طریق پردازش اطلاعاتی ناشی از محرک‌ها بررسی شوند، نه خود محرک‌ها [۲].

فرض بنیادین روش‌شناسی کیو آن است که عقاید، نگرش‌ها و ادراکات، موضوعاتی ذهنی هستند که می‌توانند با دیگران در میان گذاشته شوند و مورد مقایسه و اندازه‌گیری قرار گیرند. در مطالعات روش‌شناسی کیو، بررسی فرضیه مطرح نیست و نمونه‌ی مورد مطالعه‌ی آن‌ها هستند. است به علاوه اطلاعاتی درباره‌ی توزیع متغیرها بدست نمی‌دهد چرا که هدف کیو، دسترسی به تفاوت‌ها در نقطه‌نظرات است نه برآورد آماری جمعیت و توزیع آن، زیرا از نظر این روش‌شناسی مشارکت‌کنندگان حاملان فرهنگ هستند.

هدف اصلی روش کیو، سنجش و تست تئوری است و نه الزاماً نظرسنجی از مخاطبان؛ یعنی می‌خواهیم متوجه شویم این تئوری خاص چیست؟ چه می‌گوید؟ و دیدگاه‌های افراد مورد بررسی در خصوص این تئوری و ابعاد آن کدامند؟ [۵]. روش کیو، روش مناسبی برای رمودن مفاهیم و نظریه‌هاست که با استفاده از پاسخگویانی که دارای ریژگی مشترکی هستند، صورت می‌گیرد.

کتاب که در اکنون در دست شماست دارای چهار فصل است. فصل اول، ششماندازی، از روش‌شناسی کیو است که به معرفی این روش از جنبه‌های مختلف روش‌شناسانه و تاریخیچه‌ی تکاملی آن می‌پردازد. فصل دوم توضیح چگونگی اجاس نمودن مراحل کاربرد روش کیو در یک پژوهش را به خوانند می‌نماید. فصل سوم به تشریح تحلیل آماری داده‌های بدست آمده از اجرای مراحل ارزیابی روش کیو پرداخته است. در فصل چهارم نیز چند نمونه از پژوهش‌های انجام گرفته به روش کیو در شاخه‌های مختلف دانش برای آشنایی خوانندگان هر چند به شکلی ایجازگونه و فشرده آورده شده است. در پایان کتاب نیز در پنج بخش ضمیمه، برخی مطالب ریاضی و آماری مورد نیاز روش روشن‌تر شدن روش‌های مورد نیاز در روش کیو آورده شده است. نکته‌ی ماند که در جاهای مختلف کتاب از سایت‌های مختلف بازدید و استفاده شده است. امید است این اثر ناچیز که بی‌تردید خالی از اشکال نیست مورد استفاده‌ی دانشجویان رشته‌های مختلف علم قرار گیرد.